

Regeringskansliet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Staten och betalningarna (SOU 2023:16), er beteckning: Fi2023/01259

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) välkomnar utredningen och dess förslag som ger en gedigen och riktig beskrivning av det svenska betalningsekosystemet och utmaningarna kring det. Länsstyrelsen vill betona vikten av utredningens förslag kring ett nytt och mer teknikneutralt mål för tillgången till betaltjänster samt betydelsen av en skyndsam hantering av den statliga e-legitimationen. Det är även viktigt att tillsynen stärks kring tillämpningen av betalkontodirektivet då tillgång till konto är avgörande för möjligheten att kunna genomföra sina betaltjänster. För att skapa bättre motståndskraft i betalningssystemet i händelse av en fredstida krissituation eller höjd beredskap, är utredningens förslag om undantag från skyldigheter som gäller kassaregister och statlig garanti för offlinebetalningar av särskild vikt. Länsstyrelsen lämnar således följande synpunkter med utgångspunkt i sitt uppdrag att bevaka tillgången till grundläggande betaltjänster enligt förordning (2017:869) om bevakning av grundläggande betaltjänster och utifrån länsstyrelsens uppdrag att samordna länets krisberedskap och planering av det civila försvaret.

Allas möjlighet att betala och tillgången till betaltjänster

Det är ytterst statens ansvar att hjälpa utsatta grupper att genomföra sina betaltjänster. Det kommer alltid att finnas individer och grupper i samhället som är i behov av hjälp och stöd. En viktig del, är precis som utredningen pekar på, att möjliggöra så att fler får tillgång till och själva lär sig att hantera digitala betaltjänster, men även att dessa personer utan ytterligare hjälp och stöd kan hantera sina behov. Länsstyrelsen ser att staten skulle kunna ta ett större och mer samordnat ansvar kring att bidra till trygga och säkra lösningar för de som är i behov av stöd och hjälp genom att främja innovationer och driva på utvecklingen.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om ett nytt mål gällande tillgången till grundläggande betaltjänster. Det har skett stora förändringar på betaltjänstmarknaden sedan målet beslutades av

riksdagen 2007 och det finns behov av ett mer teknikneutralt mål som tar hänsyn till utvecklingen som skett. Det nya målet ger bättre förutsättningar för länsstyrelserna att bevaka den reella tillgången till betaltjänster i samhället.

Länsstyrelsen delar utredningens förslag om behovet av en statlig samordningsroll kring arbetet med insatser kring digital inkludering och utanförskap. Det behövs ett mer strategiskt arbete på regional nivå med att kontinuerligt mäta, analysera och utvärdera arbetet, för att insatserna ska bli mer kostnadseffektiva och träffsäkra. Detta arbete skulle kunna kopplas till bibliotekens efterfrågan kring riktlinjer för stöd och hjälp kring digitala betaltjänster.

Länsstyrelsen vill slutligen understryka det skyndsamma behovet av en statlig e-legitimation på högsta säkerhetsnivå, dels till syfte att skapa en bättre motståndskraft och redundans i de digitala systemen då det i dagsläget ligger ett stort beroende hos en aktör, dels till syfte att tillgängliggöra digitala betaltjänster för fler.

Tillgång till konto för betaltjänster

Länsstyrelsen kan inte nog understryka vikten av att ha tillgång till betalkonto på en betaltjänstmarknad som i mångt och mycket är helt digital. Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att bankerna ska erbjuda lågriskkonto i de fall en kund inte klassificerar till ett betalkonto som är kopplat till alla tjänster via internetbank. Det är viktigt att tillsynen stärks kring tillämpningen av betalkontodirektivet och att statistik förs över hur många som nekas betalkonto.

För de i samhället som saknar betalkonto finns ingen möjlighet att, sedan Kassagirots nedläggning 2022, lösa ut avier på ett belopp högre än 2000 kronor. Länsstyrelsen har sedan nedläggningen mottagit stora mängder telefonsamtal och e-post från individer som bland annat tvingats uppge anhörigas kontonummer för att få sina avier, utställda av staten i form av Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan, utbetalda. Länsstyrelsen delar utredningens hänvisning om att i stället använda sig av befintlig upphandling av förbetalda kort likt Migrationsverket. Det kan inte anses tillfredställande att staten ställer ut avier som individer som nekats konto inte har möjlighet att lösa ut.

Civil beredskap inom ekosystemet för betalningar

Länsstyrelsen ser att samverkan inom beredskapsområdet för finansiella tjänster behöver stärkas, särskilt mellan lokal, regional nivå och nationell nivå. Eftersom den övervägande majoriteten betalar, tar betalt och legitimerar sig digitalt har sårbarhet och motståndskraft blivit allt viktigare frågor inom det finansiella området. Länsstyrelsen instämmer i

vad utredningen anför om att det vore önskvärt att Riksbanken får en skyldighet att samråda med eller informera Finansinspektionen vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Med den nya beredskapsstrukturen är ansvarsfördelning mellan nationella myndigheter och finansiella aktörer tydligare när det gäller att hantera den civila beredskapen och öka motståndskraften i betalningsekosystemet. Länsstyrelsen vill dock poängtera att då motståndskraft säkerställs bäst genom insatser på både system- och individnivå, behöver beredskapsperspektivet bättre genomsyra det arbete och lösningar som sker på lokal och regional nivå. Det innebär att det krävs en ökad samverkan mellan såväl nationella, regionala, privata och ideella aktörer kring detta. Kunskap om svårigheter på individnivå och olika lokala förutsättningar måste finnas med i sammanhang där lösningar diskuteras nationellt för att förbättra den civila beredskapen, till exempel när det gäller överväganden om statlig e-legitimation, statliga garantier eller andra framtida lösningar.

I dag saknas flera delar för tillräckligt god beredskap i Sveriges betalningssystem. Länsstyrelsen vill särskilt framhålla vikten av digital säkerhet och driftssäkerhet och kontantförsörjning i glesbygd. Samt den grundläggande sårbarheten i betalningssystemet som följer av bristande konkurrens och att det är ett fåtal aktörer verksamma inom varje betaltjänst. Motståndskraft i digitala betalsystem, där de allra flesta betalningar görs i dag, är starkt beroende av digital säkerhet, säker e-legitimation, elförsörjning och telenät. Här är det viktigt att staten ställer tydliga krav på exempelvis tillfredställande nivåer av reservkraft.

Dagens digitala betalningssystem fungerar väl för de allra flesta, men för den som saknar tillgång dit är vardagen starkt begränsad. Tillgång till flera olika betalsätt är i sig viktigt för motståndskraften, dit hör även möjlighet till kontant betalning i stad, gles- och landsbygd under kris och höjd beredskap. Mot den bakgrunden tillstyrker länsstyrelsen utredningens förslag om att utsträcka bemyndigandet i 39 kap. 10 § skatteförfarandelagen (2011:1244) till att även avse möjligheten för Skatteverket att besluta om undantag från skyldigheter som gäller kassaregister i händelse av en fredstida krissituation eller höjd beredskap.

På motsvarande sätt är det viktigt att staten vidtar åtgärder för att möjliggöra digitala betalningar offline vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, särskilt vad gäller köp av livsnödvändiga varor. Slutligen vill Länsstyrelsen också understryka behovet av att regeringen gör en samlad översyn av hur staten kan säkerställa att utbetalningar av sociala förmåner upprätthålls så långt som möjligt vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, vilket lyfts fram av utredningen. En sådan översyn bör, i likhet med vad utredningen skriver, även inkludera regleringen i lagen om betalningsväsendet under krigsförhållanden.

Länsstyrelsen har noterat flera myndigheters ökade aktivitet för bättre civil beredskap kopplat till betalssystemet och ser positivt på fortsatta åtgärder.

Cybersäkerhet i betalningsekosystemet

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det är viktigt att arbetet med att förstärka cybersäkerheten i det finansiella systemet fortsätter och intensifieras och vill särskilt lyfta fram behovet av ett helhetsperspektiv på betalningssystemet. Staten bör säkerställa en effektiv reglering och tillsyn av samtliga företag som tillhandahåller system och tjänster som är kritiska för betalningskedjan, vilket också påtalats av utredningen.

Författningsförslag

Kopplat till utredningens förslag om att statens roll på betalningsmarknaden bör stärkas önskar Länsstyrelsen ett förtydligande i förordning (2017:869) om bevakning av grundläggande betaltjänster till att innefatta bevakning av tillgången till betaltjänster även under kris och höjd beredskap. Det för att bevaka den sårbarhet som finns i betalningsekosystemet och bevaka om arbetet inom det nya civila beredskapssystemet kan hantera sårbarheten och bidra till en ökad motståndskraft i den finansiella sektorn.

Länsstyrelsen föreslår ändring i förordningen enligt följande:

Länsstyrelserna ska bevaka att det finns grundläggande betaltjänster som motsvarar samhällets behov i *inför och vid fredstida kriser samt inför och vid höjd beredskap*. Om det i länet finns organ med uppgift att svara för frågor om regional tillväxt, ska bevakningen ske i samverkan med dessa organ.

Detta förtydligande behöver även göras i förordning (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen avsnitt grundläggande betaltjänster 6 a § för att möjliggöra stöd- och utvecklingsinsatser kopplat till kris och höjd beredskap.

Länsstyrelsen föreslår ändring i förordningen enligt följande:

Post- och telestyrelsen ska främja de regionala stöd- och utvecklingsinsatser som länsstyrelserna genomför för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster i *inför och vid fredstida kriser samt inför och vid höjd beredskap*, på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Förordning (2016:1262).

Därutöver vill Länsstyrelsen också kopplat till utredningens förslag om nytt mål för tillgången till betaltjänster samt att bevakningsarbetet och dess insatser även ska innefatta beredskap, lyfta behovet av översyn av

länsstyrelsernas uppdrag för att göra det mer ändamålsenligt. Uppdraget har under många år varit relativt oförändrat trots en starkt föränderlig marknad och utveckling på betalningsområdet de senaste åren. Länsstyrelsen ser ett förenklat förfarande och effektivitetsvinster i att arbetet med de regionala stöd- och utvecklingsinsatserna i sin helhet skulle övergå från Post- och telestyrelsen till länsstyrelserna. Beredskapsperspektivet i uppdraget skulle också bättre kunna omhändertas av länsstyrelserna med sin roll i civilområdesstrukturen.

Länsstyrelsen föreslår en övergång till länsstyrelserna av den delen i förordning (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen som benämns:

6 a § Post- och telestyrelsen ska främja de regionala stöd- och utvecklingsinsatser som länsstyrelserna genomför för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Förordning (2016:1262).

I och med detta skulle även anslaget i Post och telestyrelsens regleringsbrev avseende grundläggande betaltjänster flyttas över till länsstyrelserna.

Beslutande

Beslut i detta yttrande har fattats av länsöverdirektör Åsa Ryding med utvecklingsledare Tereze Säll Patwary som föredragande. I den slutliga handläggningen har också samhällsbyggnadsdirektör Helena Remnerud, tillväxtdirektör Anna Conzen och rättsdirektör Helene Munkner deltagit.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.